

2. Шевченко, К. Б. Гендерна рівність та особливості її впровадження в органах внутрішніх справ [Текст] / К. Б. Шевченко, Н. В. Максименко. – Х.: Права людини, 2010. – 262 с.

3. Парыгина, Н. А. Гендерный аспект насилия в социальном измерении [Электронный ресурс] : автореф. дисс. ... канд. социол. наук / Н. А. Парыгина. – Хабаровск, 2009. – Режим доступа : <http://www.khstu.ru/rus/Science/DefendThesis/Social/d2009_07_23/parjgina.doc>.

4. Фулей, Т. І. Основи гендерної рівності [Текст] / Т. І. Фулей. – К. : Тютюкін, 2010. – 240 с.

5. Здравомыслова, Е. Социальное конструирование гендера как методология феминистского исследования [Электронный ресурс] / Е. Здравомыслова, А. Темкина. – Режим доступа : <http://www.owl.ru/win/books/articles/tz_gender.htm>.

6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>.

7. Міністр спорту хоче більше жінок [Електронний ресурс] // Forpost: незалежне інтернет-видання. – 2010. – 11 червня. – Режим доступу : <<http://www.4post.com.ua/politics/168718.html>>.

8. Ісламова, Д. Гендерна рівність в Україні [Електронний ресурс] / Д. Ісламова. – Режим доступу : <http://afield.org.ua/pub3/pub46_2.html>.

9. Бурденюк, В. Гендерна нерівність – актуальна проблема українського суспільства [Електронний ресурс] / В. Бурденюк. – Режим доступу : <<http://buknews.cv.ua/2010/03/07/18061/>>.

10. Семенец, Р. Равноправная интеграция женщин в сферу занятости [Текст] / Р. Семенец // Бізнес Інформ. – 1999. – № 3/4. – С. 10–12.

Отримано 30.10.2011. ХДУХТ, Харків.

© В.В. Нікітіна, Є.О. Самойлова, 2011.

УДК 372.8:81'243

А.О. Борисова, доц.

В.О. Архипова, ст. викл.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Розглянуто проблему професійно-спрямованого навчання іноземній мові студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів, яка набуває особливу актуальність у світлі сучасних тенденцій іншомовного навчання сучасних фахівців.

Рассматривается проблема профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов неязыковых специальностей высших учебных заведений, которая приобретает особую актуальность в свете современных тенденций иноязычного образования современных специалистов.

The article is concerned with professionally-oriented approach to teaching a foreign language to non-linguistic students of higher school. The problem acquires special actuality in the view of modern trends in teaching foreign languages to future specialists.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах іншомовне спілкування є невід'ємною складовою майбутньої професійної діяльності фахівця, у зв'язку з чим у немовних вузах значно зросла роль дисципліни «Іноземна мова». Створення сприятливих умов для сталого та безперервного розвитку мовної особистості (професіонала у своїй галузі) є основним завданням іншомовної освіти в XXI столітті, у той час як його метою є досягнення граничного, просунутого граничного (за загальноєвропейською термінологією) та підвищеного рівня іншомовної комунікативної компетенції.

Сучасні стандарти вищої освіти в Україні надають можливість переходу до нового етапу в процесі навчання іноземним мовам — етапу постійного розвитку системи вивчення іноземних мов, який характеризується переходом на нову парадигму вищої освіти: особистісно-діяльнісну, яка базується на компетентнісному, когнітивно-комунікативному та діяльнісному підходах. При цьому державний стандарт вищої освіти вимагає врахування професійної специфіки під час вивчення іноземної мови, його націленості на реалізацію завдань майбутньої професійної діяльності випускників. Цей етап ознаменований появою нових тенденцій у мовній освіті та суттєвим розвитком деяких старих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-методичних джерел показав, що існує незліченна безліч методичних напрямів і технологій навчання іноземній мові студентів немовних спеціальностей вузів. Наразі постає завдання не тільки оволодіння навичками спілкування іноземною мовою, але й придбання спеціальних іншомовних знань за фахом.

Зокрема, розглядаючи іноземну мову як засіб формування професійної спрямованості майбутнього фахівця, Н.Д. Гальскова відзначає, що під час вивчення мовного матеріалу професійного спрямування з'являється двосторонній зв'язок між прагненням студента придбати спеціальні знання та успішністю оволодіння ним іноземною мовою [2]. На думку автора, іноземна мова є ефективним засобом як соціаль-

ної, так і професійної орієнтації. На наш погляд, для реалізації даного потенціалу необхідно дотримуватися низки умов, а саме:

- чітке формулювання цілей іншомовної діяльності;
- соціальна та професійна спрямованість цього виду діяльності;
- задоволеність студентів під час розв'язання поставлених завдань;
- формування у студентів вміння творчо підходити до розв'язання поставлених перед ними завдань;
- сприятливий психологічний клімат у навчальній групі.

Значний внесок у розробку теорії викладання іноземної мови професійного спрямування внесли П.І. Образцов, А.І. Ахулкова, О.Ф. Черниченко, а також низка таких відомих педагогів і вчених-методистів у галузі викладання іноземних мов, як А.Н. Леонтьєв, Є.І. Пассов, Г.В. Рогова.

Мета та завдання статті. Метою даної статті є спроба авторів класифікувати сучасні тенденції в іншомовній професійно-орієнтованій освіті у вищій школі та дати відповіді на актуальні запитання: «Які це тенденції, чи є вони позитивними або негативними? Як вони позначилися на розвитку мовної освіти?» Вивчення іноземної мови в жодному разі не повинне бути самоціллю, а лише засобом досягнення мети підвищення рівня освіченості, ерудиції молодого сучасного фахівця в межах його професійної діяльності. Урахування специфіки профілюючих спеціальностей, на наш погляд, повинно відбуватися за наступними напрямами:

- робота над спеціальними текстами;
- вивчення спеціальних тем для розвитку усного мовлення;
- вивчення словника-мінімуму відповідної спеціальності;
- укладання викладачами посібників для активізації граматичного й лексичного матеріалу, що вивчається.

Виклад основного матеріалу дослідження. На разі проблема формування цілісної системи професійної мовної підготовки майбутніх фахівців під час навчання в немовних вузах характеризується багатоаспектністю, що є основою визначення найважливіших тенденцій і напрямків роботи з навчання студентів іноземній мові професійного спрямування.

Першою тенденцією є посилення варіативності навчання іноземним мовам, яка не просто забезпечує педагогічний плюралізм, але й надає можливість формувати різні напрями навчання іноземній мові. Тенденція посилення варіативності добре проглядається через можливість використання різноманітних навчально-методичних комплексів з іноземних мов, сучасних методів і технологій навчання. Викладачі

мають можливість вибрати засоби та технології навчання, шляхи підвищення свого професійного зростання й кваліфікації.

Друга тенденція характеризується розширенням полікультурності та мовного плюралізму, які сприяють процесу безперервного розвитку мовної особистості.

Особливу актуальність набуває професійно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови в нелінгвістичних вузах, що передбачає формування у студентів здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення. Професійно-спрямованим прийнято вважати навчання, яке засновано на урахуванні потреб студентів у вивченні іноземної мови, що диктується особливостями майбутньої професії або спеціальності [1]. Це передбачає поєднання оволодіння професійно-спрямованою іноземною мовою з розвитком особистісних якостей студента, знанням культури країни мови, що вивчається та набуттям спеціальних навичок, які базуються на професійних і лінгвістичних знаннях.

Проведені в університеті опитування студентів показують, що вони пов'язують знання іноземних мов з одержанням престижних посад у майбутньому та соціальною захищеністю. У даний момент на економічному факультеті університету опрацьовуються різні моделі вивчення і взаємодії іноземних мов: паралельне навчання двом іноземним мовам та послідовне вивчення іноземних мов: першу іноземну мову студенти починають вивчати з першого курсу, а другу — з другого або третього. Необхідно відзначити той факт, що якщо раніше друга іноземна мова давалася для ознайомлення, то зараз друга мова часто вивчається на рівні функціональної грамотності, а щодо груп магістрів – можемо констатувати, що багато студентів опановують білінгвальними вміннями і вчать користуватися як першою, так і другою іноземною мовою.

Розуміючи важливість розвитку культури, кафедра іноземних мов разом з кафедрою суспільних і гуманітарних наук працюють над посиленням соціокультурної компетенції під час оволодіння іноземною мовою і створюють сприятливі умови для діалогу культур країн мови, що вивчається та України.

Третьою тенденцією є індивідуалізація процесу навчання іноземній мові, яка припускає створення умов, у яких кожний студент повною мірою може виявити свої здатності й свою індивідуальність.

Багато уваги викладачі кафедри приділяють індивідуалізації, і, з урахуванням типів мислення, пам'яті, темпераменту, уваги студентів,

створюють індивідуальні плани навчання, поєднуючи різні методичні моделі навчання іноземній мові.

Індивідуалізація припускає врахування інтересів, особистого досвіду студентів і забезпечення мотивації навчання, яка включає такий елемент, як адресність навчання. Індивідуалізація також припускає використання різних технологій, що враховують вікові особливості студентів, їх здатності, інтереси та потреби. Володіння мовою завжди слід розглядати у плані здатності того, хто вивчає мову, брати участь у реальному спілкуванні. При цьому основною метою навчання іноземним мовам у немовних вузах є досягнення рівня, достатнього для практичного використання іноземної мови насамперед у майбутній професійній діяльності.

Кафедра активно працює над упровадженням і апробацією наступних технологій викладання іноземних мов:

- когнітивні (проектна діяльність, конференції, круглі столи, дискусії, розгляд і інтерпретація ділових ситуацій та ін.);
- ті, що допомагають групі співпрацювати (драматизація, рольові ігри, інтерактивні бесіди тощо);
- контролюючі (тестування, мовні портфелі, мовні конкурси);
- мультимедійні (аудио-, відео-, комп'ютерні програми, інтернет-ресурси та ін.).

Четвертою тенденцією може бути названо відкритість, яка передбачає прозорість методів навчання та контролю. Нові формати модульного контролю з іноземних мов змушують як студентів, так і викладачів усвідомлювати важливість знайомства з критеріями оцінювання різних видів тестових завдань і вміннями застосовувати їх на практиці для оцінювання та самооцінювання.

П'ята тенденція пов'язана з розвитком нової особистісно-діяльнісної парадигми освіти. Від формату викладання викладачі намагаються перейти до навчання. Не людину навчають, а людина вчиться. У новому стандарті звертається увага на важливість навчально-пізнавальної компетенції. Уміння працювати самостійно, успішно вирішувати проблеми, пов'язані з вивченням іноземної мови, допоможуть студентам розвивати академічні вміння й упоратися з вузівськими програмами.

На думку П.І. Образцова, до змісту навчання іноземній мові необхідно включати:

- сфери комунікативної діяльності, теми та ситуації, мовні дії та мовний матеріал з урахуванням професійної спрямованості студентів;
- мовний матеріал (фонетика, лексика, орфографія, граматика) та навички його використання;

– комплекс спеціальних мовних умінь, які здатні дати характеристику рівня практичного володіння іноземною мовою як засобом спілкування, у тому числі в інтеркультурних ситуаціях;

– систему знань національно-культурних особливостей і реалій країни, мова якої вивчається [3].

Саме тому велика увага приділяється розвитку таких сучасних технологій, як проектна технологія, а також таких прийомів навчання, як, наприклад, мовні портфелі, які розвивають навички самоконтролю та корекції.

Іншомовне спілкування може відбуватися як в офіційній, так і в неофіційній формах, під час індивідуальних і групових занять, у вигляді виступів на конференціях, під час обговорення доповідей, проєктів, під час складання ділових листів. Підготовка фахівців у немовних вузах полягає у формуванні комунікативних умінь, які дозволили б здійснювати професійні контакти іноземною мовою в різних сферах і ситуаціях.

Шоста тенденція передбачає розширення інтернаціоналізації навчання, яка стимулює мобільність студентів, дає їм можливість вчитися не лише в Україні, але й за кордоном. Під час навчання викладачі кафедри поєднують вітчизняні та закордонні підручники, адаптуючи останні до потреб студентів нашого університету. Інтернаціоналізація стосується й такого важливого моменту, як виховання засобами іноземної мови, яка надає більші можливості для розвитку таких якостей, як громадянськість, патріотизм, толерантність, емпатія тощо.

Соціокультурні знання, за думкою Н.Д. Гальскової, мають на меті залучення студентів, що вивчають іноземну мову, не лише до нового способу мовного спілкування, але й до культури народу, який говорить мовою, що вивчається [2]. Комунікативний і соціокультурний розвиток студентів засобами навчальної дисципліни «Іноземна мова» здійснюється більшим чином за рахунок правильної реалізації лінгвокраїнознавчого підходу. Такий підхід забезпечує засвоєння мови в тісному зв'язку з іншомовною культурою, яка містить у собі різноманітні пізнавальні відомості про історію, літературу, архітектуру, побут, характер, способи життя країни, мова якої вивчається.

Оволодіння іноземною мовою та її використання вимагають знання соціокультурних особливостей носіїв мови, що вивчається, широкого спектра вербальної та невербальної комунікації. У нелінгвістичних вузах це пов'язано, насамперед, з вивченням історії та сучасного життя країни, мистецтва і літератури, звичаїв і традицій народу. Соціокультурний компонент у змісті навчання іноземній мові відіграє істотну роль у розвитку особистості, тому що дає можливість не лише

ознайомитися зі спадщиною культури країни, мова якої вивчається, але й зрівняти її з культурними цінностями своєї країни, що сприяє формуванню загальної культури студента. Даний компонент покликаний розширити загальний, соціальний і культурний кругозір майбутніх фахівців, стимулювати їхні пізнавальні й інтелектуальні процеси. Соціокультурні знання містять у собі країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання. До країнознавчих відносяться енциклопедичні та фонові, а також знання реалій країни, мова якої вивчається. У другу групу входить знання лексики, яка виражає культуру країни в семантиці мовних одиниць. Крім того, соціокультурні знання допомагають адаптуватися до іншомовного середовища, дотримуючись канонів ввічливості, що прийняті в ньому. При цьому необхідно відзначити, що головним є вміння порівнювати соціокультурний досвід народу, що говорить іноземною мовою, із власним досвідом. На наш погляд, можна визнати соціокультурні знання обов'язковим компонентом змісту моделі професійно орієнтованого навчання іноземній мові студентів нелінгвістичних спеціальностей.

Сьома тенденція передбачає розвиток інтегративності та комплексності, які забезпечують багатофункціональність і міжпредметність навчання. Профільне навчання вимагає інтеграцію дисциплін, посилення міждисциплінарних зв'язків і прийомів навчання.

Професійно спрямоване навчання іноземній мові студентів немовних спеціальностей вузів зводиться не лише до вивчення «мови для спеціальних цілей». Сутність професійно спрямованого навчання іноземній мові полягає в його інтеграції зі спеціальними дисциплінами з метою одержання додаткових професійних знань і формування професійно значущих якостей особистості. У цьому полягає основна відмінність навчання професійно-орієнтованій мові від навчання іноземній мові для загальноосвітніх цілей і розмовного спілкування.

Професійна спрямованість діяльності, по-перше, вимагає інтеграції дисципліни «Іноземна мова» з профілюючими дисциплінами; по-друге, ставить перед викладачем іноземної мови завдання навчити майбутнього фахівця на основі міжпредметних зв'язків користуватися іноземною мовою як засобом систематичного поповнення своїх професійних знань; а, по-третє, припускає використання форм і методів навчання, здатних забезпечити формування необхідних професійних умінь і навичок майбутнього фахівця [3].

Таким чином, правомірно розглядати зміст навчання іноземній мові в немовних вузах як сукупність усього матеріалу, який студентам необхідно засвоїти в процесі навчання, щоб якість і рівень володіння іноземною мовою відповідали їх запитам і цілям, а також завданням

даного рівня навчання. Відбір змісту повинен сприяти різнобічному і цілісному формуванню особистості студента, підготовці його до майбутньої професійної діяльності. Так, Ф.М. Зиннурова розуміє під професійно мовленнєвою компетентністю «інтегративну якість особистості, що адекватно регулює її професійне і соціальне становлення і дозволяє майбутньому фахівцю мобілізувати в ході загальнокультурної, комунікативної та професійної діяльності надбані мовні знання й уміння, а також використовувати узагальнені способи комунікативної діяльності в умовах реалізації професійних функцій» [4].

Восьма тенденція — це використання мультимедійних технологій під час навчання іноземній мові. Практично в усіх групах під час навчання іноземній мові використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні технології, насамперед, на заняттях, а також під час консультацій або позааудиторної роботи.

Дев'ята тенденція — це нагальна потреба в придбанні інноваційного досвіду у спеціальних профільних мовних кафедр, що займаються експериментальною та інноваційною діяльністю, а також підвищення кваліфікації викладачів за наступними напрямками:

- варіативність технологій навчання і вивчення іноземних мов;
- міждисциплінарна основа профільної мовної підготовки студентів;
- досвід моделювання мовної освіти професійного спрямування;
- сучасні проблеми комунікативно-орієнтованого контролю і моніторингу;
- інтеграція основної і додаткової освіти.

Вищезгадані тенденції є визначальними в розвитку іншомовної освіти в нашому університеті, що дозволить підвищити якість навчання іноземній мові в сучасних умовах.

Висновки. Головною метою навчання іноземних мов є забезпечення активного володіння іноземною мовою студентами нелінгвістичних спеціальностей як засобом формування й формулювання думок, як у повсякденному спілкуванні, так і у відповідній спеціальності.

Таким чином, професійно-орієнтованим називається навчання, засноване з урахуванням потреб студентів у вивченні іноземної мови, які диктуються особливостями майбутньої професії або спеціальності, і які, у свою чергу, вимагають його вивчення.

Сучасний професійно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови припускає формування у студентів здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення, під час

організації мотиваційно-спонукальної та дослідницької діяльності. Підготовка фахівців нелінгвістичних спеціальностей полягає у формуванні таких комунікативних умінь, які дозволили б здійснювати професійні контакти іноземною мовою в різних сферах і ситуаціях.

Список літератури

1. Образцов, П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов [Текст] / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. – Орел : ОГУ, 2005. – 114 с.
2. Гальскова, Н. Д. Сучасна методика навчання іноземної мови [Текст] : посібник для вчителя / Н. Д. Гальскова. – М. : АРКТИ-Глосса, 2000. – 165 с.
3. Образцов, П. И. Проектирование и конструирование профессионально-ориентированной технологии обучения [Текст] / П. И. Образцов, А. И. Ахулкова, О. Ф. Черниченко. – Курск : СТАРК, 2005. – 61 с.
4. Зиннурова, Ф. М. Формирование профессионально-языковой компетентности студентов ССУЗ в полиэтническом регионе (на примере строительных специальностей) [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Ф. М. Зиннурова. – Йошкар-Ола, 2006. – 25 с.

Отримано 30.10.2011. ХДУХТ, Харків.

© А.О. Борисова, В.О. Архипова, 2011.

УДК 372.8:81'243:004

О.М. Тріщ, доц.

М.В. Кондратенко, викл.

Т.А. Кравцова, викл.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ЕКОНОМІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТА МЕРЕЖНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглянуто нові методи і форми навчання іноземної мови за допомогою комп'ютерних технологій. Наведено приклади застосування методів навчання майбутніх менеджерів створенню іноземних текстових професійних проектів. Визначено переваги використання мультимедійних технологій та мережі Інтернет для навчання студентів економічного факультету написанню проектів за фахом. Окреслено зміст викладання іноземної мови професійного спрямування через моделювання проблемних ситуацій професійного характеру, вирішення яких спонукає студентів до пошуку та обробки іноземної інформації певного обсягу та змісту за допомогою комп'ютерних засобів.